

7. Праведники народів мира. Архімандрит Климентій Шептицький, обвинувачений за віру [Електронний ресурс] // Еврейський Мир України. – Режим доступу: <https://uaay.me/K36h>

8. Шептицькі [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України. – 2019. – Режим доступу: <https://goo-gl.su/Yxur>

9. Брати Шептицькі – приклад гарних взаємин і поваги [Електронний ресурс] // ДивенСвіт. – 2015. – Режим доступу: <https://uaay.me/ArB1>

Семко В.В.

учениця 10 класу,

Криворізька спеціалізована загальноосвітня школа

I-III ступенів № 20

з поглибленим вивченням німецької мови

Криворізької міської ради Дніпропетровської області

ТОЙ, ХТО РЯТУЄ ЛЮДИНУ, ТОЙ РЯТУЄ СВІТ

Праведник народів світу (мовою іврит – гасідей уммот га-олам) – почесне звання, що присуджується Державою Ізраїль тим, хто в роки Другої світової війни в окупованій нацистами Європі рятував євреїв від знищення.

У Меморіальному комплексі Катастрофи та героїзму єврейського народу «Яд Вашем» (Єрусалим) працює Комісія із встановлення та пошанування Праведників народів світу, до складу якої входять відомі ізраїльські юристи, історики, а також представники уцілілих під час Голокосту євреїв. Почесне звання «Праведник народів світу» надається, якщо висунута єврейською спільнотою кандидатура відповідає наступним вимогам за існування наступних умов:

- 1) здійснення активних вчинків задля врятування євреїв, навіть якщо ці дії виявилися безуспішними через незалежні від рятівника обставини;
- 2) за реальної загрози життю рятівника, пов'язаної з такими діями;
- 3) за безкорисливості, тобто при рятуванні євреїв без отримання або очікування винагороди;
- 4) якщо під час операції з рятування, а також до неї та після неї рятівник не завдав шкоди іншим євреям або не євреям;
- 5) за наявності достовірних свідчень.

За сучасними даними, відомо понад 26 788 Праведників народів світу у 44-х країнах. Найбільше їх виявлено в Польщі (6266), Голландії (5108), Франції (3331).

У СРСР на офіційному рівні тема Голокосту, а відтак і тих, хто надавав допомогу євреям замовчувалась з політичних причин. По-перше, особлива доля євреїв під час нацистської окупації не вписувалась в ідеологічну конструкцію про «єдиний радянський народ». По-друге, на це впливали радянсько-ізраїльські дипломатичні конфлікти та побоювання щодо активізації єврейського національного руху. Викликало підозру також спілкування між рятівниками та врятованими, якщо останні проживали поза межами СРСР.

Діяльність з пошуку та надання звання Праведник народів світу, в нашій державі, почалась відкрито лише після проголошення в Україні незалежності, до цього, на жаль, багато зі свідків не дожили.

На думку Ж. Ковби, у Галичині з кожних десяти місцевих жителів (поляків та українців) «семеро пасивно чи активно співчували євреям». Серед рятівників євреїв часто були люди різних політичних переконань і представники різних релігійних конфесій. Ще не існує узагальнюючого дослідження позиції церков щодо нацистського «остаточного розв'язання єврейського питання» в Україні, але є свідчення по окремих регіонах. Так, митрополит УГКЦ Андрей Шептицький особисто надав притулок і зберіг життя 150-ти євреям і 15-ти равинам. Близько 240 священників та ченців допомагали йому в цій справі.

За даними польських дослідників, 34 монастирі та католицькі організації брали участь у рятуванні євреїв. Вони надавали в'язням гетто фальшиві документи та допомагали втекти до Угорщини. Відомі випадки масових видач євреям Львова сфальшованих документів священниками Вірмено-католицької церкви міста, а також переховувань євреїв. Протоіерей Гнівані й Ворошилівки (нині місто і село Тиврівського р-ну Вінницької обл.) отець Володимир Дложевський упродовж кількох місяців надавав притулок кільком єврейським родинам.

На Кіровоградщині священники православних храмів масово хрестили євреїв, попереджаючи їх про загрозу знищення. У Сімферополі два священники (імена невідомі) були заарештовані за видачу свідоцтв про хрещення євреям. В окупованому нацистами Києві була відома своєю діяльністю сім'я священника О. Глаголева, яка багато зробила для врятування євреїв.

За підрахунками Я. Хонігсмана, за надання притулку євреям тільки у Львівській області в 1943 році нацисти стратили понад сто українців. У Львові 38% усіх кримінальних справ надзвичайного німецького суду для населення «Зондергеріхт» стосувалися осіб, які переховували євреїв або надавали їм іншу допомогу.

Допомога євреям в окупованій Україні найчастіше каралася смертю самого рятівника і всієї його сім'ї. Та все ж люди ризикували. І, як символ вдячності, єврейський народ ініціював почесне звання для таких людей – Праведник народів світу.

Першою серед них була Марія Бабич, яка в окупованому Рівному врятувала єврейську дівчинку Іріт Осіпову. Після війни Бабич стала членом сім'ї Осіпових і разом з ними виїхала до Ізраїлю. Звання Праведниці народів світу було надано їй 1 травня 1962 р. Від того часу кількість тих, кому надається звання зростає щороку. Упродовж 2017 р. його отримали 46 осіб.

Також одними з перших його отримали православний священик Олексій Глаголев, його дружина Тетяна та діти Магдалина і Микола, які допомогли багатьом євреям в окупованому Києві, надавши їм прихисток і забезпечивши фальшивими документами.

У 1941-ому родина дніпропетровця Антона Абрамчука мешкала в Івано-Франківську. Йому тоді було 3 роки. Запам'яталися перешіптування батьків і суворя заборона не лазити на горище і не розповідати жодній живій душі про те, хто там живе. Упродовж трьох років родина переховувала доньку односельців-євреїв.

Одним з праведників також є Блаженний Священномученик Климентій Казимир Шептицький, М.С.У. (Блаженний Католицької Церкви), церковний діяч і архімандрит монахів Студійського уставу, брат митрополита Андрея Шептицького. Був послом до Галицького сейму та Віденського парламенту, заступником голови Господарського Товариства.

В Уневі отець Климентій започатковував дитячий сиротинець. Під час німецької окупації там переховували дітей євреїв.

За різними даними, Шептицькі врятували від кількох сотень до кількох тисяч євреїв – їх переховували в монастирях та церквах, а потім переправляли за кордон. Таким чином вдалось вижити і майбутньому главі МЗС Адаму Данієлю Ротфельду.

За порятунок єврейських дітей у часи Голокосту 1996 року Климентія Шептицького у Ізраїлі визнали Праведником світу.

Точна кількість Праведників України невідома, але мова йде про понад 3 000 осіб.

Праведники народів світу це приклад безкорисності, самопожертви, милосердя, незважаючи на загрозу власному життю. Порятунк євреїв, прояв надзвичайної людяності не залежав ні від національності, ні від місця проживання та статусу цих людей. Сучасна молодь повинна навчатися безкорисності саме на таких вчинках, цих звичайних та одночасно особливих людей.

Список використаних джерел:

1. Ковба Жанна. Людяність у безодні пекла: поведінка місцевого населення Східної Галичини в роки «остаточного розв'язання єврейського питання» / Жанна Ковба. – Вид. 3-тє, випр. і допов. – Київ: Дух і літера, 2009. – 293 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001568.

2. Гісем О., Мартинюк О. Голокост в Україні (1941–1944). Словник-довідник. – К.: УЦВГ, 2003. – 56 с.

3. Проект «Польські Праведники – відновлення пам'яті» Музею історії польських євреїв «Полін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sprawiedliwi.org.pl/pl>

4. Праведники народів світу: Довідник. – Дніпро: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2016. – 224 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tkuma.dp.ua/images/public_download/2016_dovidnik_pravedniki_for_inet.pdf